

RZEŻAWIE (13) *sb n*

rzeżawie (7), **rzeżewie** (4), **zarzowie** (1), [**rzarzewie**, **żarzewie**, **żerzewie**], **zarzewie** *a.* **żarzewie** (1); rzeżawie *BudBib* (6), *BudNT*; rzeżewie *BielŻyw*, *Mącz* (2); zarzowie *BibRadz*; rzeżewie : zarzewie *a.* żarzewie *BartBydg* (1:1).

Pierwsze e jasne; w rzeżawie: -ża- (4), -żâ- (3); -ža- BudNT; -ža- : -żâ- BudBib (3:3); w rzeżewie: -że- Mącz (2), [-żé-]; w zarzowie i [żarzewie] a pochylone; [-rze-]; -rzo- z tekstu nieoznaczającego ó; [rza-] z tekstu nieoznaczającego pochyleń; w końcowym e wahania.

sg N rzeżewié (3); [-é], -(e) (3). ◇ G rzeżawiâ (1). ◇ D rzeżawiu (1). ◇ A rzeżawie (1); [-e], -(e) (1). ◇ I zârzowi(e)m (1) BibRadz, rzeżewim (1) BielŻyw. ◇ L rzeżawiu (5).

Sł stp: rzeżewie, Cn: zarzewie, żarzewie, Linde XVI (trzy z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.: rzeżewie, żarzewie, żarzowie, żarzywie; poza tym w objaśnieniu s.v. żar.

1. *Żar, rozpalone węgle; pruna PolAnt, Cn; favilla Mącz, Cn; carbones PolAnt (12) : Ignis, ogen vel zarzewye BartBydg 71b; A gdy lię [Eliasz] obeyrzał/ otho w głowách iego był chleb pieczony między zarzowiem BibRadz 3.Reg 19/6; Subcinericius, subcineribus coctus W rzeżewiu vpieczony. Mącz 425b, 120a; Aza kto chodzić będzie po rzeżawiu á nogi iego nie fparzą lię? BudBib Prov 6/28; Kowal (czyni) hebel/ y robi (iy) w rzeżawiu/ y młotâmi wyraża iy BudBib Is 44/12, Prov 25/21[22]; [BibRadz Ez 24/11 (Linde); Ignis. [...] Zarzewié. Die glut. Dict 1566 Kv; Nátłukłszy go [ziela skoczka] niemâło zâwinąć dobrze w kâpuftne liście/ y włożyć pod rzeżewie. Cresc 1571 281; Oto ia [Jehowa] ftworzyłem kowalâ poddymâiącego w ogniu rzeżawie/ i wymuiącego naczynie fwe ná robotę fwą BudBib Is 54/16; Rzepę wielką wyskrobawszy mäsłâ álbo oleiu lniânégo nâlác, y w rzeżewie álbo w chlebowy piec włożywszy vpiéc OczkoPrzymiot 407, 52, 370; Favilla, Glünde Afche Rzarzewie ArtNom Hc; UrzędowHerb 262b; Volck Yyy2v].*

W porównaniu (1): Iako wâgl rzeżawiu (należy)/ á drwâ do ognia/ ták mąż zwâdliwy do zâpalânia fwaru. BudBib Prov 26/21.

[Fraza: »rzeżewie rozpaliło się«: [pieśń Dawida] Wyftąpił dym obliczem iego [Pana]/ á ogień z vft iego pożyrać będzie/ rzeżewie rospâliło lię od niego [carbones succensi sunt ab eo]. BudBib 2.Reg 22/9 (Linde).]

Wyrażenia: [»rzeżewie gorące« [szyk zmienny]: SienHerb 499a; Trzeci obyczay [zmiękczenia jabłek]/ rozkroiwłszy tákowe iâbłko/ [...] oblepiwłszy w ciałto zâgrześć w rzeżewiu gorącym ták długo áże się ciałto dobrze fpiecze Cresc 1571 384.]

»rzeżawie ogniste« (1): Wnidz w pośrzodek kołâ pod Cheruwâ/ á nápełni garści twoie rzeżawia ogniftego [prunis de ignis]/ z pośrzodku cheruwow/ á fyp ná miâfto BudBib Ez 10/2.

Szeregi: [»popioł, rzeżewie; popioł z żerzewim«: subcinericius panis chleb podplomyeniem albo na popylye/ narzewyvv vpieczonÿ TomZbrudzPeryk 3.Reg 19/6; (nagł) Iáko wino jteż fedy mogą być wolne od pleśni. (–) [...] wyfkrobawłszy czyście fąd wnâtrz iákim naczynim żelazâ ofrego/ [...] y náfypawłszy tâmo popiołu z gâłęzi winnych gorącego z żerzewim poľpołu tacząc fąd Cresc 1571 359.]

»rzeżewie i węgiel gorący« (1): ktorzy [rzemieślnicy Aleksandra] zwierząt y innych obrazow ná cztyrzy tyfiące nadziałali, á ie rzeżewim y węglim gorącym nápełnili. BielŻyw 158.

W przen (1) : Nie przydzie też ná ferce iego [człowieka]/ áni vmieiętność áni rozum rzekąc/ połowicę go śpaliłem w ogniu/ y śpiekłem ná rzeżawiu iego chleb *BudBib Is 44/19*.

Przen (1) :

Wyrażenie: »rzeżawie ogniste« (1): Iesli przeto łáknie nieprzyiaćiel twoy/ nakarmi go/ iesli prágnie/ nápoj go. Bo to czyniący/ rzeżawie ognište [carbones ignis] zbierzefz na głowę iego. *BudNT Rom 12/20*; [bo mocna iáko śmierć miłość/ twárda iáko grob rzewniwość/ rzeżawie iey/ rzeżawie ognište [prunae eius ignitae]/ płomień Boży. *BudBib Cant 8/7[6]*].

a) [*Prochy ludzkie*]:

Fraza: »kości [czyje] się rosypą rzeżewiem« = *ktos zostanie zapomniany*: Miedzi Zámchem [...] a miedzi Krzeżzewem Niechái śie kości iego [*Jana Szarego, tj. Zamojskiego*] rośypą rzeżewiem A iego krwie plugawey niezycie náziemi Owá ták iego zdrádi rychley zápomniemy *PaprPam C3*.]

b) [*Źródło, przyczyna [czego]*]: Nowe słowa są nowych sekt żarzewiem *PiotrGonTrzech 31*.]

2. *Palenisko (1)* : Arula, parva ara seu altare vel patella carbonum, rzezevye, ex carbonibus. *BartBydg 15*.

Synonim: 1. żar.

Cf **RZEŻATEK**